הדר פרק ששי עירובין

ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. במסכת תענית בפ' שלשה פרקים (דף כו:) מפרש דהלכה דרשין בפרקא ומנהגא בפרקא לא דרשין אבל אורווי מורין ומ"ד נהגו אורווי נמי לא מורין אבל מי עבדי לא מחיין בידייהו ואע"ג דבכל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל[ב] בהא קי"ל כשמואל דאמר הלכה אפילו בפירקא דריש לה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב כדפסיק ריב"ל לעיל[ג] וקי"ל כוותיה לגבי ר"י[ד] ואפ' כמעמא בכותחא תשבי ליה אבי ורב יוסף להא דרא"י ורבא נמי מודה לאבי גבי עובדא[ה] דהמן בר ריסתק מי לא משום דבטלת תורת עירוב מאותו מבוי ואומר ר"י דאותן ישראלים הדריס יחידים בברכים המוקפים חומה שיש להם מחיצות גמורות ולאותיהן נעולות בלילה שרי לטלטל בכולה בשבת כיון דליכא ישראל אחר לאסר עליה (ז):

מהו לאורווי במקום רביה. אומר ר"י כל הני הוראות כגון שבא מעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלין לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר כל מה שבדעתו ובלבד שלא יורה על מעשה שבא:

אפילו ביעתא בכותחא. מפרש בערוך[ט] דלאו בשתים בילים אייר לאותן אין נריכין היתר דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותרות בחלב אלא כשאוחט את התרנגולת ומלא בה בילים גמורות שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דבילה (דף ו:) ואם תאמר אמאי מותר לאוכלן בחלב מ"ש מבילת נבילה דאסרינן אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במס' עדיות (פ"ה מ"ח) ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה דאורייתא החמירו אבל בבשר עוף בחלב דרבנן[יא] הקילו ואם תאמר אם כן מאי אפילו דקאמרינן אפילו ביעתא בכותחא דאתו מי פשיט היתר טפי משאר דברים הא פלוגתא היא דלמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא[יב] אפילו מידי דהוה אבילת נבילה ואומר ר"י דלהכי קאמר אפי' שאע"פ שכל העולם נוהגין בו היתר ובפ"ק דבילה (דף ו:) נמי פשיטא ליה להש"ס דשריא גבי הא דאמר רב בילה עם יליאתה נגמרה דקאמרינן למאי איליעא דשרי לאוכלה בחלב הא במעי אמו אסורה והא תניא השוחט את התרנגולת בו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב ולפירוש רבינו תם אחי שפיר שפי' דבבילת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בבשר בחלב לא החמירו בכל חד וחד בחפי נפשיה שרי[יג]:

כגון מגלת תענית. פירש בקונטרס דכתיבא ומנתא אלין ימים האסורין להתענות וא"א אומר הכי דאפרושי מאיסורא שרי במקום רביה כדאמרינן לקמן[יד] אין מכמה ואין תמוה כו' אלא בימים המותרים אירי אי שרי לאורווי וכי ההוא דמקלמן הוו דלא למספד בהון דמורי הי מייייהו שרי ולפיו אסור ולאחריו מותר[טו] ובזמן שהיה מגלת תענית נוהגת קאמרינן כי האידנא בטלה מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בבפרי בשני דרב הונא. כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היה מקומו[טו] ול"ל דתלמיד מבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דאמרינן בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד מבר דיליה היה[טז] אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דאמרינן אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלא פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלא פרסאות מר"א אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בצבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנאים בריה דר' אמי איקלע לאתרא[יז] דרש להו מותר לנתות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' אמי דמן צור איכא הכא ואנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אא"כ רחוק ממנו שלא פרסאות כנגד מחנה ישראל צריך לומר דתלמיד מבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור ותייב מיתה כל חוץ שלא פרסאות חייב בפניו כדמשמע בחותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה חוץ שלא פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא נמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר איעור דגמרינן שלא פרסאות כנגד מחנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא אירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בצבל כעין דבר חידוש הוא שטותא שרה כדאמרינן (תולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם:

אמר מר חצירו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה והא אנן תנן הדר עם העכו"ם בחצר הרי זה אוסר עליו לא קשיא הא דאיתיה[ט] הא דליתיה ומאי קסבר אי קסבר דירה בלא בעלים שמה דירה אפי' עכו"ם נמי ניתסר ואי קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה אפילו ישראל נמי לא ניתסר לעולם קסבר [א]דירה בלא בעלים לא שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר כי ליתיה גזרו ביה רבנן עכו"ם דכי איתיה[יא] גזירה[יב] שמא ילמד ממעשיו כי איתיה אסר כי ליתיה לא אסר וכי ליתיה לא אסר והתנן[יג] המניח את ביתו והלך לו לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל אוסר דברי רבי מאיר [ב]התם דאתי ביומיה אמר רב יהודה אמר שמואל [יד]הלכה כרבי אליעזר בן יעקב ורב הונא אמר מנהג כרבי אליעזר בן יעקב ור' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב א"ל אביי לרב יוסף קי"ל [ד]משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב מהו לאורווי במקום רבו א"ל [ה]אפילו ביעתא בכותחא (טו) בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא ולא (יג) אורי א"ל ר' יעקב בר אבא לאביי כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא מהו לאורווי באתרא דרביה א"ל הכי א"ר יוסף אפי' ביעתא בכותחא (יג) בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא (יד) ולא אורי רב חסדא אורי בבפרי בשני דרב הונא

אמר מר הרי הוא כדיר של בהמה. דנכרי לא אסר מידי וכי דייר ישראל גביה קאמר ר' מאיר דישראל (ה) אוסר על בימו של עכו"ם אבל עכו"ם אינו אוסר על בימו של ישראל והתנן כו': **הא דליתיה.** לעכו"ם לא אסר ואם יש שם ישראל אחר[ו] אוסר על בימו של עכו"ם ואפי' ליתיה לישראל: (ו) ה"ג לעולם קסבר דירה בלא בעלים לאו שמה דירה. **וישראל דכי איתיה אסר.** משום דירה דדירת ישראל שמה דירה: **כי ליתיה גזרו רבנן.** משום כי איתיה אבל עכו"ם דאפילו כי איתיה לאו שמה דירה אלא משום שמא ילמד כו': **דאתי ביומיה.** שהלך למקום קרוב וינא בו ביום ואי שרית להו קודם שיצא מטלטלי נמי אחר שיצא ולא מסקי אדעתייהו: ל"א הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר שדר ישראל עם ישראל אחר בבית א' הרי זה העכו"ם אוסר עליו דהכי שכיח דדייר וריסא דקתני הרי הוא כדיר של בהמה דישראל הדר יחידי עמו דלא שכיח דדייר ואתא ר' אליעזר למימר עד שיהו דרין בשני בתים ומשום הכי מותבינן לר"מ וביתידי לא אסר והתנן כו' ואי אפשר לומר כן דהא משנינן הא דליתיה הא דליתיה וכיון דבליתיה מוקמינן לה כי יש שם ישראל אחר דר עם תבירו בבית אחי טעמא אסר עכו"ם ועוד דבתוספ' (פ"ה) הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר הרי זה אוסר מפני שהוא כחלירו ואי האי אוסר בעכו"ם קאמר מאי מפני שהוא כחלירו ועוד הא טעמא משום שמא ילמד הוא: **הלכה.** דדרשינן לה בפירקא ברבים: **מנהג.** בפירקא לא דרשינן אבל אורווי מורינן לה בבא [ו]ליאשל. ומאן דאמר נהגו אורווי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחיינן בידייהו: **קיימא לן.** ביבמות פ' החולץ בסופיה (דף מט:) משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כלומר במקומות מועטין מוחכר במשנה אבל נקי הוא דהלכה כמותו בכל מקום והכא אמר שמואל דהלכה כמותו ומשמע[ז] דפשיטא לן דהכי הילכתא: **מהו לאורווי במקום רבו.** כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא הוא שרי או דילמא חולפא הוא: **ביעתא.** בילה לאוכלה: **בכותח.** שיש בו ניסיובי דחלבא דמילתא פשיטא הוא: **בני מיניה מרב חסדא.** אם מותר אם אסור ולנסומו היה מתכוין אם יורה במקום רבו: **ולא אורי.** בשני דרב הונא רביה: **כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא.** אלו ימים אסורין להתענות. להכי נקטו מגלת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אותו אחת חוץ ממגלת תענית ולהכי קרי לה מגלה: **בכפרי.** שם מקום ולא היה מקומו של רב הונא ומקומו בפומבדיתא[יז] ושתיהן בבבל:

תרתא

רב חסדא אורי בבפרי בשני דרב הונא. כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היה מקומו[יז] ול"ל דתלמיד מבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דאמרינן בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד מבר דיליה היה[יח] אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דאמרינן אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלא פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלא פרסאות מר"א אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בצבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנאים בריה דר' אמי איקלע לאתרא[יט] דרש להו מותר לנתות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' אמי דמן צור איכא הכא ואנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אא"כ רחוק ממנו שלא פרסאות כנגד מחנה ישראל צריך לומר דתלמיד מבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור ותייב מיתה כל חוץ שלא פרסאות חייב בפניו כדמשמע בחותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה חוץ שלא פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא נמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר איעור דגמרינן שלא פרסאות כנגד מחנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא אירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בצבל כעין דבר חידוש הוא שטותא שרה כדאמרינן (תולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם:

עין משפט נר מצוה

ה א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה יג סמג עשין ו טור ש"ע א"ח סימן שעח סי"א:
ו ג מיי' פ"ב מה הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שפב סעיף א:
ז ד מיי' פ"ה מהלכות מ"מ הלכה ג סמג עשין יג טור ש"ע י"ד סימן רמב סי"ד [וכרב אלפס שבועות פ"ו דף שמז: וכפ"ז שם דף שח.]:

רבינו חננאל

תנא א) אכסנאי לעולם אינו אוסר. **אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בן יעקב** רב הונא א' מנהג כר' אליעזר בן יעקב ר' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. **א"ל אביי לרב יוסף** כיון דאמר הלכה כר' אליעזר בן יעקב וקי"ל משנת ר' אליעזר קב ונקי כלומר מעט ומנוקה ואין צריך לנפותו ולנקותו מהו לאורויי קמיה רביה א"ל ביעתא בכותחא בני מינה דרב חסדא בשני דרב הונא רביה. פ' השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בכותח שיש בו ניסיובי דחלבא דלאו כבשר הן. או דלמא כבשר הן ואסור ולא פשיט לי כלומר אסור להורות אפי' כמו זה הדבר שהוא ברור בפני

חשק שלמה על ר"ח

א) [מיהו לגמי בפירקין הל' ב' וע"ש לתיש מגא מני לאוסר לאחל ל' יוס ע"ש היטב].

רב נסים גאון

אמרו ומאי לא ניתן להישבון אינו בתורת הישבון כי זה שכתוב בתורה (ויקרא ה) והשיב את הגזלה לישראל נאמר ולא לבני נח: **אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב ורב הונא אמר מנהג כר' אליעזר בן יעקב ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב.** ובמס' תעניות בפרק בשלשה פרקים (דף כא) פירשוה מאן דאמר הלכה דרשי' לה בפירקא ומאן דאמר מנהג לא דרשינן כי אתו לקמן מורינן להו ומאן דאמר נהגו אפילו אורויי נמי לא מורינן להו ואי עבוד לא מהדרינן להו: **אמר ליה ביעתא בכותחא בעי מיניה מרב חסדא בשני דרב הונא ולא אורי ליה.** בפסחים בפרק ואלו עובדין בפסח (דף מב) גרסי כי כותח הבבלי יש בו קומניתא דאומא ומילחא ונסיובי והביצה מותרת לאכלה בחלב שאינה בכלל בשר ואפילו אם שחט עופות ומצא בתוכן ביצים מותרות לאכלן בחלב ובלבד שתהא הביצה גמורה כמו שאמרו (ביצה דף ו) השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב ונמנע רב חסדא בימי רב הונא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לעיל ע"ז כ"מ עא.], ב) לעיל מז. לקמן פו., ג) [עי' תוספות בכורות כג: ד"ה משנת], ד) יומות מנו: ס. [גיטין סז. בכורות כג:], ה) [כתובות דף פ:], ו) [כלאי' תענית כו:], ז) עי' סה"ד סדר תנאים ואמוראים אות ה ערך רב הונא סתם (ג), ח) לעיל מז:, ט) [דף מו.], י) עי' תוס' לקמן סה: סוד"ה איקלעו, כ) [לקמן סג:], ל) [ערך כתם], מ) חולין קד., נ) [וע"ע תוספות ביצה דף ו: ד"ה ביצים], ס) דף סג., ע) תענית טו ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ביעתא בכותחא בעאי מייה מרב חסדא וכו': (ב) שם ולא אורי לי אמר ליה וכו': (ג) שם בכותחא בעאי מייה מרב חסדא וכו': (ד) שם ולא אורי לי רב חסדא: (ה) רש"י ד"ה אמר מר וכו' דישראל הוא דאוסר על בימו: (ו) ד"ה ה"ג וד"ה וישראל וד"ה כי ליתיה הכל דיוור אחד: (ז) תוס' סד"ה ורבי יוחנן וכו' ישראל אחר לאסר עליה תוספות שנ"ש ואפי' הרבה בעלי בתים דרים בבית אחד אינם אוסרים זע"ז אא"כ דרים בשני בתים הס"ד. וע"ג ועיין באשר"י ועיין בתוספו' דף עד: בד"ה מבוי שלו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ר"ח אורי וכו'. אבל תלמיד גמור. עי' בס' בני מיא בלקוטים שבסוף הספר:

ליקוטי רש"י

אחד נכרי וכו' אוסר. על בני תפילות שלא יוציאו מעמיהן לאחר מפני שיש לו רשות בתוך ואע"פ שאינו בעיר אוסר עליהן אם לא עירב קודם שהלך [לעיל מז.]. דדירה בלא בעלים שמה דירה [לקמן פו.]. קב ונקי. קב מדה קטנה כלומר במקומות מועטים הוא מזכר במשנה [או בגמרא]. ונקי, בכל מקום שמזכר הלכה כמותו [יבמות מט:]. לא לימד הרבה בשאר מצוה אלא מה שאומר בבית המדרש נקי הוא שהלכה כמותו לעולם [גיטין סז.].

הגהות וציונים

(א) בקצת דפו"ר הנוסח הא דאיתיה **במתא** הא דליתיה **במתא**: (ב) בכת"י ודפו"ר הנוסח עכו"ם דכי איתיה **נמי** גזירה שמא ילמד ממעשיו **הוא** כי איתיה וכו': (ג) צ"ל ישראל **אחד** (מהרש"ל בדפו"ר): (ד) בכת"י ובדפו"ר הנוסח **והשתא** דפשיטא לן דהכי הילכתא מהו לאורויי וכו' (וכ"ה ישר. דק"ס): (ה) [לפנינו הגי' **לתתר**] (גליון):

חרתא. סס העיר: דארגיז. סס המים שבגאה והוה אמגושי כך ראיתי בתשובת הגאונים[1]: סר סבינא. בדק סכין לטבח ולא אמרו [1] להרחות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם ומגלה רגיעת טוטן לו עטרת כבוד העיר ורב אשי רבו במתא מחסיא הוה[2] והיא מבבל: דהא[3] רב המנונא אורי בחרתא דארגיז. הואיל ולא היה רבו דר בה אע"פ שהיתה בבבל ואמי לא הוריתי במתא מחסיא שהיא מקומך: תלמיד חבר. חכם כמותו אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר: לנפשיה. בודק סכין לשחוט בו הוא עצמו בהמה שלו ואין צריך להראותה לרבו: למחזיא. אתריה לרבא: אנא מיזבן זבינא. כי אכילנא מהאי בישרא בדמי אנא זבין לה מינך הלכך לאו לנפשאי אלא כשאר טבחא הוה לי: עגלא תילתא. גדל שלש ואז הוא עומד בעיקר טעם בשרו כדתנן (ב"מ דף סח.) ומגדלין אותן עד שיהו מגשלין ואמרינן גמי (שם דף סט.) מותר שלש בשכרן אלמא אורחיה עד שלש. ל"א שלישי לבטן (1) וקשה לי הא דאמר בעלמא (סנהדרין דף סה:) רב חנינא ורב אושעיא הוו עסקי בספר ילידה וכל מעלי שבתא אייתי להו עגלא תילתא דהתם אמי שלישי לבטן איכא הא לא היה בבטן מעולה: לא ליחוש לסבא. לרב אחא בר יעקב ובתמיהה קאמר: דאתחילו בכבודו. מאחר שנאמר לו לדיסוס לסבא והתחילו לדבר בכבודו לא היה לו לזלזל בדבר: ואב"א שאני רב אחא בר יעקב דמפליג. הרבה מאד היה זקן והכס: ולאפרושי מאיסורא. לאם תלמיד אדם רולה לעבור עבירה ורבו שם ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור בו: בצינתא. בדקל ואין משתמשין באילן משום שבות[2]: אמר ליה. רבינא לרב אשי הא מילתא דעבידא קמן השתא מי הוא אפקירותא תוספה או לא: אין חכמה וגו'. אין תורת חכמה וכבוד ותבונה ויועץ עומדת כנגד מילול השם: בפניו אסור. להוכות ותייב מיתה בידי שמים והא דרבא לאו לאפכרוסי[3] מתיסור קאי אלא על הכא לישמל: בפניו הוה. והאי דקתני רחוק ממנו שהיה רחוק מקומו ממקום רבו שלא פרסאות ומיהו כי אורי קמיה אורי: והא רחוק ממנו קאמר. ואי הוראה לאו רחוק ממנו הוה מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן: צפנתי אמרתך. כנסתי דברי מלהוכות במקום שאתה חוטא עליהן: צדק. דברי תורה: עירא היאירי. רבו הוה דכתיב היה כהן לדוד רב לדוד: מורידין אותו מגדולתו. לעיל קאי אדעיני במורה הלכה בפני רבו: את אחי אבא צוה. דתלק כבוד למשה דכתיב אשר צוה ה' את משה והולה הלכות גיעול אך את הזהב: איענש. לילד מגדולה שפסקו לו מקמי הכי[4]: דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו. הכיה עמיד יהושע לרוח לריך לישאל דבר הלכה מאלעזר: ולא אשכחן. לאחר מיתת משה דאיצטריך ליה יהושע לאלעזר לשאול לו כלום: מותיב. מעיד דבר מורה הלכה: לשאול. למיתה: כלאם. ראוייס הם לכך דהוי ליה כמורה הלכה:

רב המנונא אורי בחרתא דארגיז. תרי רב המנונא הוו חד שהיה תלמידו של רב חסדא כדמשמע הכא ובפרק קמא דקדושין (דף כה.) גבי סבי דמזוזיא דאמר ליה רב חסדא לרב המנונא זיל לעיניהו ועוד היה אחר שהיה תלמידו של רב כדלעיל בפרק כילד מעברין (דף מד.) דאמר ליה רב לרב המנונא ברי מדאית לך אוטיב לך:

מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. לכאורה משמע שהקטרת שהקטירו על מזבח החילון היה והולאת שעה היתה כדלשכחנא בקטרת של נשיאים כדאמרינן בשילהי התכלת (מנחות דף נ:) דאי על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייכא אותה דרשה לשם והא לא היה יורד אש על מזבח הפנימי לשם קטרת דהא קי"ל בפרק אמר להן הממונה (יומא דף נג.) דמעברכה שיה שעל מזבח החילון לקטרת מיהו בתוכת כהנים[1] משמע שלבית קדשי הקדשים נכנסו להקטיר ולשם נשרפו וי"ע:

כל הנותן מתנותיו לכהן אחד כו'. הא דקרי ליה עילוה היאירי אף על פי שהיה כהן שמא אבוי מאהרן ואמו ממנשה כדאמר במגילה (דף יב:) אבוי מבנימין ואמו מיהודה ופשטיה דקרא כהן לדוד לאו כהן ממש הוא אלא שר כמו דאמר ובני דוד כהנים היו (שמואל ב ח):

מביא רעב לעולם. ואף על גב דכתיב[2] (ז) על שאול ועל בית הדמים הא והא גרם וסמוכין קדרש: מיד

רב המנונא אורי בחרתא דארגיז בשני דרב חסדא רבינא סר[4] סבינא בבבל א"ל רב אשי [1]מאי טעמא עבד מר הכי א"ל והא רב המנונא אורי בחרתא דארגיז בשני דרב חסדא אמר ליה לא אורי אתמר אמר ליה אתמר אורי ואתמר לא אורי[5] בשני דרב הונא רביה הוא דלא אורי ואורי בשני דרב חסדא [2]דתלמיד חבר דילידה הוה ואנא נמי תלמיד חבר דמר אנא אמר רבא [3]צורבא מרבנן חזי לנפשיה רבינא איקלע למחוזא אייתי אושפיזכניה סבינא וקא מחוי ליה אמר ליה זיל אמטייה לרבא אמר ליה לא סבר (6) מר הא דאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה אמר ליה אנא מיזבן זבינא (סימן זיל"א (3) להני"א מחלי"ף איק"א ויעק"ב) רבי אלעזר מהגרוניא ורב אבא[6] בר תחליפא איקלעו לבי רב אחא בריה דרב איקא באתריה דרב אחא בר יעקב בעי רב אחא בריה דרב איקא למיעבד להו עיגלא תילתא אייתי סבינא וקא מחוי להו אמר להו רב אחא בר תחליפא לא ליחוש ליה לסבא אמר להו ר"א מהגרוניא הכי אמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה חזי[7] ואיעניש רבי אלעזר מהגרוניא והאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה שאני התם [2]דאתחילו בכבודו ואי בעית אימא שאני רב אחא בר יעקב [3]דמופלג אמר רבא [4]ולאפרושי מאיסורא אפילו בפניו שפיר דמי רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזייה לההוא גברא דקא אסר[8] ליה לחמריה בצינתא בשבתא רמא ביה קלא ולא אשגח ביה א"ל ליהוי האי גברא בשמתא א"ל כי האי גוונא מי מתחזא כאפקרותא אמר ליה [9] אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' [6]כל מקום שיש בו חילול השם אין חולקין כבוד לרב אמר רבא [1]בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה ושלא בפניו לא והא תניא [2] ר"א (3) אומר לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש [3] ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אמרו [4] [7]אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו אמר רבי אליעזר לאימא שלום אשתו תמיה אני אם יוציא זה שנתו ולא הוציא שנתו אמרה לו נביא אתה אמר לה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני [5] כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אותו תלמיד יהודה בן גוריא שמו והיה רחוק ממנו שלש פרסאות בפניו הוה והא רחוק ממנו שלש פרסאות קאמר[8] וליטעמיך [6] שמו ושם אביו למה אלא שלא תאמר משל היה אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש שנאמר [7] ויען אליהוא בן ברכאל הבוזי ויאמר צעיר אני לימים וגו' על כן זחלתי (ד) וכתיב [8] עם חמת זוחלי עפר זעירי אמר רבי חנינא נקרא חוטא שנאמר [9] בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך רב המנונא רמי כתיב בלבי צפנתי אמרתך וכתיב [10] בשרתי צדק בקהל רב לא קשיא כאן בזמן שעירא היאירי קיים כאן בזמן שאין עירא היאירי קיים אמר רבי אבא בר זבדא[9] [10] כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנאמר [11] עירא היאירי היה כהן לדוד (ה) לדוד הוא דהוה כהן לכו"ע לא אלא שהיה משגר לו מתנותיו וכתיב בתריה [12] ויהי רעב בימי דוד ר' אליעזר[10] אומר מורידין אותו מגדולתו שנאמר [13] ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו' אע"ג דאמר להו לאחי אבא צוה ואותי לא צוה אפ"ה איענש דכתיב [14] ולפני אלעזר הכהן יעמד [15] ולא אשכחן דאיצטריך ליה יהושע א"ר לוי כל דמותיב מלה קמיה רביה אזיל לשאול בלא ולד שנאמר [16] ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם וכתיב

[1] [כרכות יט:] שטוטות ל: סנהדרין דף פב. [2] [יומא נג.], [3] יומא כא:, [4] [כרכות לח:], [5] [נ"ב דף טו.], [6] תשובות רב נטרונאי גאון סי' שצד, [7] [מולין דף י:], [8] שבת יא., [9] ביצה לו:, [10] שמיני פרשה א הכ"ב, [11] שמואל ב' כא א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא סבר לה מר: (ב) שם סימן זל"ל מהביא[1]: (ג) שם והא תנא ראב"י אומר לא ממו מי מהכן אלא על שטוטו הלכה: (ד) שם על כן זחלתי ואירא ומיתיב החם עם ממת זוחלי: (ה) שם כהן לדוד וכי לדוד הוא דהוה כהן לכולי עלמא לא הוה כהן אלא שהיה: (1) רש"י ד"ה עגלא תילתא וכו' ל"א שלישי לבטן. נ"ב עיין בשבת דף יח: (2) תוס' ד"ה מבית וכו' דכתיב אל שאול ואל בית:

גליון הש"ס

גמרא צורבא מרבנן חזי לנפשיה. עיין בכורות דף לא ע"א תוס' ד"ה דהא. וכר"ש פוף פ"ב דנגעים: שם ולא אשכחן דאצטריך ליה יהושע. עי' סנהדרין דף טו. תוס' ד"ה מה תמלתה:

תורה אור השלם

א) אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְיָ: [משלי כא, לו]

ב) וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ: [ויקרא א, ז]

ג) וַיַּעַן אֱלִיהוּא בֶן בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי וַיֹּאמַר צָעִיר אָנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים עַל כֵּן זָחַלְתִּי וָאִירָא מֵחַוֹּת דֵּעִי אֶתְכֶם: [איוב לב, ו]

ד) מְזִי רָעָב וּלְחֲמֵי רָשָׁף וְקֶטֶב מְרִירִי וְשֶׁן בְּהֵמֹת אֲשַׁלֵּח בָּם עִם חֲמַת זֹחֲלֵי עָפָר: [דברים לב, כד]

ה) בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ: [תהלים קיט, יא]

ו) בְּשַׂרְתִּי צֶדֶק בְּקָהָל רָב הִנֵּה שְׂפָתַי לֹא אֶכְלָא יְיָ אַתָּה יָדָעְתָּ: [תהלים מ, י]

ז) וְגַם עִירָא הַיָּאִרִי הָיָה כֹהֵן לְדָוִד: [שמואל ב כ, כו]

ח) וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי יְיָ: [שמואל ב' כא, א]

ט) וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: [במדבר לא, כא]

י) וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְיָ עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה: [במדבר כז, כא]

יא) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מְשֶׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם: [במדבר יא, כח]

עין משפט נר מצוה

ח א טור יו"ד סי' רמב: ט ב ג ד טוש"ע סס קעיף ל סעי"ה: י ה מיי' פ"ה מהל' מ"מ ה"ג וטוש"ע סס סעי' יח: יא ו מיי' שם הלכה ב וטוש"ע שם ס"ד: יב ז מיי' פ"ב מהלכות ממרדין הלכה ח סמג עשין קכח: יג ח טוש"ע יו"ל סימן רנז סעיף ט:

רבינו חננאל

רבו: רבינא סאר סבינא פי' בדק הסכין לטבח בבבל כדגרס' האי טבחא דלא סאיר סכיניה קמי חכם כו' והוא מלשון פוקד תרגום מסער א"ל רב אשי אמאי עבדת הכי כלומר אנא רבך א"ל רבינא הא רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא ורב המנונא אורי בארגז פי' שם מקום בשני דרב חסדא. א"ל רב אשי לא הורה איתמר [א"ל איתמר אורו וכו']. איתמר דאורי רב המנונא בשני דרב חסדא מ"ט תלמיד חבר הוא גבי רב חסדא אנא נמי גבי מר תלמיד חבר אנא. פי' מופלג גדול בחכמה מופלג משאר חכמים: אמר רבא ת"ח שרוצה לשחוט בביתו מה שיאכל רואה הסכין ובודקו אבל לבודקו לטבח שישחט ויקנה ממנו לא. אמר רבה ולאפרושי מאיסורא אפילו בפני רבו שפיר דמי כי הא דרבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזא לההוא גברא דהוה אסיר חמרא בצינתא. פי' בדקל. כדתנן ציני הר הברזל כשירות והוא אילני תמרים היה קושר בו החמור בשבת א"ל רבינא ליהוי ההוא גברא בשמתא א"ל רבינא לרב אשי כי האי גונא מתחזי כאפקירותא אי לא א"ל לא אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה' כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב. אמר רב בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואינו חייב מיתה ולא מתו ב' בני אהרן אלא מפני שהורו הלכה בפני משה רבן. ותלמיד היה לו לר' אליעזר ויהודה בן גודיא היה שמו שהורה הלכה בפני רבו ולא הרציא שנתו. וא"ר אליעזר כל תלמיד המורה הלכה בפני רבו

רב נסים גאון

מלהורות אפי' הביצה בחלב שהיתר גמור הוא לאכלה: רבינא סר סבינא בבבל. בדק הסכין של שחיטה שמא יהיה בה פגם ותרגום פוקד מסער וכן דרכו של לשון חכמים שמחסרין את הע"ן והחי"ת ואמרו סר

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

(א) [פי' כמו סער עי' ערוך ערך סר ב'] (גליון): (ב) בכת"י ודפו"ר נוסף ולא קשיא. (ג) [אהא] (גליון) כ"ה בכת"י ובכל הדפו"י וכמו שהוא בסמוך א"ל רב אחא ב"ת, ונשתבש בדפוסים המאוחרים, וזהו הסימן "מחליף איקא ויעקב" שכולם שמם אחא היה (דק"ס, גנז"י ועוד): (ד) בדפו"ר הנוסח צורבא מרבנן חזי לנפשיה הוא לנפשיה וא"ר איעניש רבי אלעזר מהגרוניא ואמאי איעניש והאמר רבא וכו': (ה) בכת"י ודפו"ר נוסף מקומו הוה דהוק מקומו מאי נפק"מ ולטעמיך וכו' אלא שלא תאמר משל היה לדידי נמי כדי שלא תאמר משל היה: (ו) [גי' ע"י והרא"ש א"ר אבא בר כהנא כל המשגר וכו'] (גליון) וכ"ה בכת"י: (ז) בדפו"ר לאו "אפרושי" ונדצ"ל לאו אלאפרושי: (ח) בכת"י ודפו"ר הנוסח דמקמי הכי כתיב ביהושע ולפני אלעזר הכהן וכו', והד"א: (ט) [גיר' הערוך ערך צני קטר, פי' היה קושר חמורו בדקל] (גליון): (י) בכת"י ודפו"ר נוסף מקומו מאי נפק"מ ולטעמיך וכו' אלא שלא תאמר משל היה לדידי נמי: (יא) בדפו"ר לאו "אלעזר" (גליון): (יב) [ע"ל אלעזר] (גליון): (יג) צ"ל והא (גליון), אבל בכת"י ודפו"ר הנוסח גם בגמ' דהא: (יד) בדפו"ר לאו "אפרושי": (טו) כ"ה בדפו"ר, אבל איני יודע לפרש לא זה ולא זה, ובכת"י ליתא כל הסימן, ועי' בספר דורש לציון [ובמס"נ] (דק"ס):

סג: הדר פרק ששי עירובין

מיד [ה] וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק. גרסינן וגרסינן נמי מלמד שהלך בעומקה של הלכה כו׳ ומלחמת עי כתיב בפרשה אחרונה[ז] ואין אבל אתם כתיב בתוך העם ואלו אינו נלחם הוה אלא כשהופיע הלך בעומקה של הלכה אבל לבתר מעשה דמלך טובא הוה:

כל זמן שארון ושכינה שלא במקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה. תימה לר״י דגבי עובדא של אוריה אמתי היה ארון שלא במקומו דכתיב [ח](הנה) הארון וישראל [ויהודה] (מושים) [יושבים] בסוכות ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני השדה חונים ואני [ואנו׳] (אשכב) [ולשכב] עם אשתי דמשמע שהיו אחרים מותרים בתשה״מ אלא שאוריה אחתי היה ממתין על עצמו לפי שהיו ישראל בצרה והא קאמר ליה דוד (לך) רד לביתך ושוד קאמרינן בפרק חלק (סנהדרין דף ק:.) גבי דוד שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום ונתעצלה ממנו הלכה זו כו׳ משמע בלילה היה מותר ואומר ר״י דשני אחרונות היו אחד שבו שברי הלוחות מונחים ואותו היו מוליכין במלחמות כדתניא בספרי[ט] וארון ברית ה׳ נוסע לפניהם יומם זה שיולא עמהם (ד) במחנה והוא ארון עץ שעשה משה בעצותו לשיר כדכתיב בלוחות אחרונות במשנה תורה[י] ועשית לך ארון עץ ותחלה שם בו גם לוחות אחרונות כדכתיב[יא] ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי עד שנעשה ארון של זהב שעשה בצלאל ואז נתנו בו לוחות אחרונות כדכתיב[יב] ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך וכן עשה כדכתיב בויקהל ובהכות אחיי הכא שהיו נאסרין בתשמיש המטה כשלא היה במקומו ואותו לא היו רגילין (ה) להולך במלחמה כדכתיב בשילה[יג] מי אילנו מיד האלהים האדירים האלה כי לא היתה כואת מתמול שלשום שלא היו רגילין להוליכו ואז כשהוליכוהו לקו וגלה כדמפרש רש״י[יד] התם ומה שהיה עמהן במלחמת יהושע ע״פ הדיבור היה עושה הכל והא דדרשינן בפ״ק דב״ב (דף יד.) אין בארון רק כו׳ מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון היינו ארון שעשה בצלאל כדמשמע התם זה היה בצית שולמים דכשלמה כתיב האי קרא ואפילו למאן דדרים מאשר שברת ומשמע בארון היינו בצנין הבית שהיתה מונחת עדי עד ובירושלמי איכא פלוגתא בפרק משות מלחמה[טו] דיש מי שאומרים ארון אחד היה [טז]וקאמר התם קרא מסייע ליה לרבי יהודה פירוש שאומר שאני ארונות היו הארון וישראל יושבים בסוכות והלא ארון בציון היה מאי עבדין ליה רבנן שאומרים ארון אחד היה] עד שלא נבנה בית הבחירה פירוש דבסוכות דקאמרינן לא שהיה עמהם במלחמה אלא כלומר שהיה בקירוי של חול שאינו בית המקדש אע״פ שבכך לא היו נאסרין בתשמיש המטה וגם חוריה עצמו היה נשוי בת שבע אם כן לא היה מחמיר על עצמו לפרוש מן האשה בשביל שאינו במקדש מ״מ כיון לאיכא תרתי לריעותא דישראל היו במלחמה יושבין בסוכות וגם ארון אינו במקדש היה רוצה להחמיר על עצמו ואי הוה גריס בירושלמי שהיה שלא בקירוי פירוש אלא בתוך הציעה ניחא טפי דלישנא דקירוי לא משמע שיהא חול: **לחמן** בר ריסתק. ר״מ גריס המן: **בטילו** רשותייכו לגבי חד מינייכו. פירש בקונטרס אע״ג דאינהו אסורי לתשמיש אחלרותיהן למנוי כדתנן נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין אחני להו מיהו לא נטלטל בכל המנוי כלים שבתוכו וכלים שבתוכו בצית היחיד שבטלו רשותם אלא דאי לאו הכי הוו אסורי לטלטולי בה כדאמרינן במסכת שבת פרק ר״א אומר אם לא הביא (דף קו:) דמנוי שלא נשתתפו בו (ו) עירובי חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות לא עירבו חצירות עם הבתים מותר לטלטל בכולו דכשעירבו חצירות עם הבתים שכיחי מאני דבתים בחלר וגזרינן דלמא אתי לאפוקינהו מחלר למנוי לפיכך אסור לטלטל במנוי אלא בד׳ אמות אבל בשלא עירבו דלא שכיחי מאני דבתים בחלר ליכא למיגזר דאי משום דלמא אתי לטלטולי כלים שבתוכו בחלר למנוי רב לטעמיה דאמר לקמן (דף נא.) הלכה כר״ש דאמר חלר וקרפף ומנוי רשות אחת הן והוא שלא עירבו כדפירש התם בקונטרס[ז] וקשיא לר״י דמסתמא הני דשמעתין היו מערבין חצירות עם הבתים ורשות המנוי לבדו היו מבטלין דאי לא היו מערבין א״כ היו מפסידין כל החצירות שלא היו יכולין להוליא להן מן הבתים וטוב היה להם שיהו מותרין בחצירות ואסרו כולם במנוי ממה שהיו כולן אסורין בחצירות ובמנוי בשביל אחד שהיה מותר וליון שהיו מערבין בחצירות א״כ לא יתכן מה שפירש בקונטרס דאסי ביטול זה לטלטול בכל המנוי כלים שבתוכו בתוכו וכלים שבתוכו בצית היחיד דהא כיון דעירבו חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בד׳ ועוד דקי״ל כוותיה דר״י דאמר לקמן (שם) הלכה כר״ש דאמר קרפף ואחר רשות אחת הן ובין שעירבו בין לא עירבו ולא קי״ל כהיא דרב דשבת וא״כ מתחילה נמי היה מותר לטלטל בכולו ומיהו לגבי בית היחיד ולאי מהני ביטול ואפי׳ לשתף בתי אחרים מהני לענין שהיחיד שבטלו רשותן אלו יכול להוליא כלי בתיהן למנוי שהעירוב עושה אותן בצית אחד וגם אם אחצירות פתוחות זו לזו ועירבו יכול היחיד להוליא מכל הבתים והחצירות למנוי שנעשין הכל אחד על ידי עירוב ומכל מקום יחיד במקום נכרי לא חשיב ע״י עירוב אלא כן לא היה צריך לעולם לשכור ואין לומר כיון שעל ידי ביטול משתרי לא היה צריך לשכור עוד כי ולאי יטלטלו שהביטול אינו מתיר אלא ליחיד אבל השאר אסורין אלא יחיד אבל בשאר אסורין אלא יוליאו הרי הן מחזיקין ברשותן שיש להם במנוי קודם הביטול ובטל הביטול בכך והוו להו מרובין במקום נכרי ואם תאמר כיון שכל החצירות נעשות אחת גם בתיהם כמו כן נעשין אחד על ידי עירוב כשיבטלו המנוי לאחד למה יהיו הם אסורין וכי אם שניים בית אחד ובטלו בני החלר רשותן לאחד מהשנים וכי לבדו יהא מותר להוליא מן הבית לחלר וחצירו הדר עמו יהא אסור ולא יועיל הביטול לו זה אינו קשיא כלום כי אם נלה וכל לומר אין לומר כי נמי אינו לא לריכין לאינו הכי כי אפי׳ אם נאמר שאיא זה אסור וזה מותר אלא לשניהם מועיל הביטול בשוה אע״פ שלא בטלו אלא לאחד יש ליתן טעם גדול בדבר כי שניים בית אחד כאיש אחד דמו וגם לענין להיות יחיד במקום נכרי אבל ע״י עירוב אין נעשין יחיד במקום נכרי וה״ה לענין ביטול לומר שכמו שיועיל הביטול לאותן שבטלו (ז) יועיל לו לחבריו שלא יאסרו כאיש אחד ועוד דאי אפשר לומר כאן להתיר לכולן

מכח

וכתיב [א] נון בנו יהושע בנו ופליגא דר׳ אבא בר פפא דאמר ר׳ אבא בר פפא לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה שנאמר [ב] ויהי בהיות יהושע בירחו וישא עיניו וירא וגו׳ וכתיב [ג] ויאמר (לו[ד]) כי אני שר צבא ה׳ עתה באתי וגו׳ [ו] אמר לו אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו ביטלתם (ח) תלמוד תורה [ט] על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי מיד [י] וילך (ח) יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה של הלכה וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן כו׳. ואותו לילה שהוכיחם המלאך היו מבטלין ת״ת בשביל שהיו אורבין על העיר ולא החזירו בערב את הארון למקומו בגלגל והוא הלילה שביטלו מפריה ורביה: בקילעא. בחדר: נשי עמי תגרשון. שבטין הן ממנו: לחמן בר ריסתק. כך שמו: בטילו רשותייכו. דמנוי לגבי חד מייכו ואף על גב דאינהו אסורים להוליא מחצירותיהם למנוי כדתנן [יא] נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין אחני להו [יב] מיהא לטלטל כל המנוי כלים שבתוכו בתוכו וכלים שבתוכו בצית היחיד שבטלו רשותן אלו דאי לאו הכי [ג] אסירי לטלטולי ביה כדאמרינן לקמן (דף קנ:) דמנוי שלא נשתתפו בו (ו) עירובי חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות לא עירבו חצירות עם הבתים שכיחי מאני דבתים בחלר וגזרינן דלמא אתי לאפוקינהו מחלר למנוי לפיכך אסור לטלטל במנוי אלא בד׳ אמות אבל בשלא עירבו דלא שכיחי מאני דבתים בחלר ליכא למיגזר דאי משום דלמא אתי לטלטולי כלים שבתוכו בחלר למנוי רב לטעמיה דאמר לקמן (דף נא.) הלכה כר״ש דאמר חלר וקרפף ומנוי רשות אחת הן והוא שלא עירבו כדפירש התם בקונטרס[ז] וקשיא לר״י דמסתמא הני דשמעתין היו מערבין חצירות עם הבתים ורשות המנוי לבדו היו מבטלין דאי לא היו מערבין א״כ היו מפסידין כל החצירות שלא היו יכולין להוליא להן מן הבתים וטוב היה להם שיהו מותרין בחצירות ואסרו כולם במנוי ממה שהיו כולן אסורין בחצירות ובמנוי בשביל אחד שהיה מותר וליון שהיו מערבין בחצירות א״כ לא יתכן מה שפירש בקונטרס דאסי ביטול זה לטלטול בכל המנוי כלים שבתוכו בתוכו וכלים שבתוכו בצית היחיד דהא כיון דעירבו חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בד׳ ועוד דקי״ל כוותיה דר״י דאמר לקמן (שם) הלכה כר״ש דאמר קרפף ואחר רשות אחת הן בין שעירבו בין לא עירבו ולא קי״ל כהיא דרב דשבת וא״כ מתחילה נמי היה מותר לטלטל בכולו ומיהו לגבי בית היחיד ולאי מהני ביטול ואפי׳ לשתף בתי אחרים מהני לענין שהיחיד שבטלו רשותן אלו יכול להוליא כלי בתיהן למנוי שהעירוב עושה אותן בצית אחד וגם אם אחצירות פתוחות זו לזו ועירבו יכול היחיד להוליא מכל הבתים והחצירות למנוי שנעשין הכל אחד על ידי עירוב ומכל מקום יחיד במקום נכרי לא חשיב ע״י עירוב אלא כן לא היה צריך לעולם לשכור ואין לומר כיון שעל ידי ביטול משתרי לא היה צריך לשכור עוד כי ולאי יטלטלו שהביטול אינו מתיר אלא ליחיד אבל השאר אסורין אלא יוליאו הרי הן מחזיקין ברשותן שיש להם במנוי קודם הביטול ובטל הביטול בכך והוו להו מרובין במקום נכרי ואם תאמר כיון שכל החצירות נעשות אחת גם בתיהם כמו כן נעשין אחד על ידי עירוב כשיבטלו המנוי לאחד למה יהיו הם אסורין וכי אם שניים בית אחד ובטלו בני החלר רשותן לאחד מהשנים וכי לבדו יהא מותר להוליא מן הבית לחלר וחצירו הדר עמו יהא אסור ולא יועיל הביטול לו זה אינו קשיא כלום כי אם נלה וכל לומר אין לומר כי נמי אינו לא לריכין לאינו הכי כי אפי׳ אם נאמר שאיא זה אסור וזה מותר אלא לשניהם מועיל הביטול בשוה אע״פ שלא בטלו אלא לאחד יש ליתן טעם גדול בדבר כי שניים בית אחד כאיש אחד דמו וגם לענין להיות יחיד במקום נכרי אבל ע״י עירוב אין נעשין יחיד במקום נכרי וה״ה לענין ביטול לומר שכמו שיועיל הביטול לאותן שבטלו (ז) יועיל לו לחבריו שלא יאסרו כאיש אחד ועוד דאי אפשר לומר כאן להתיר לכולן

שכיחא לא גזרו בה רבנן אזל רב הונא בריה דרב יהושע אמרה לשמעתא קמיה דרבא אמר ליה אם

מילתא דלא שכיחא היא [ב] ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן

מסורת הש״ס עם הוספות

ה) סנהדרין מד. מגילה ג., **ו)** [מגילה שם: ע״ש סנהדרין שם:], **ז)** [ביצה כ: יח, יומא נא. כתובות נו: קדושין כח: גיטין הּ. מד. מיר נח. ב״מ מו: מז. בכורות ג. נדה לד.], **ח)** [לקמן סט:], **ט)** [עי׳ תוספות מגילה ג. ד״ה ולין וכו׳ ע״ש], **י)** [שמואל ב יח], **יא)** בהעלותך סי׳ פב, **יב)** דברים י א, **יג)** שם פסוק ה, **יד)** שמות כה טז, **טו)** [ב״ק ד], **טז)** סוטה פ״ח רישא ה״ג, **מ)** בשבת שם קלא. ד״ה בתים.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ תלמוד תורה א״ל על אחת מהן כתת מ״ל עתה בתמי (מיל וילך וכו׳ אל אל הלכה) תא״מ וי״ב ס״ל מיל וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם וכתיב בתוך העמק מלמד שלן בעומקה של הלכה: **(ב)** שם ואמר רב יוסף לא נצרכה אלא לפי׳ בתמתו: **(ג)** רש״י ד״ה בעולו כו׳ לאו הכי הוו אסורי: **(ד)** תוס׳ ד״ה כל זמן וכו׳ לפניהם יומם זהו שיולא עמהם למלחמה והוא ארון עץ: **(ה)** **בא״ד** ואותו לא היו רגילין להוליכו למלחמה כו׳ בדמפרש התם כל״ל ואינה ״רש״״ נמחק: **(ו)** ד״ה בטילו וכו׳ דמנוי שלא נשתתפו בו עירבו מלינות: **(ז)** **בא״ד** שכמו שיועיל הבטול לאותו שבטלו לו יועיל לחבריו שלא יאסרו אלא כאיש אחד:

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה בטילו וקשיא לר״י דמסתמא הני בשמעתין היו מערבין ע״ש. לא ידעתי למאי הולרכו לאריכות זו ולמה לא הקשו בחוקה דממ״ל אם לא עירבו בלאו ביטול היה מותר כלים שבתוכו ממנוי ובעירבו גם ביטול לא מהני ולא״ג:

תורה אור השלם

א) וּנוּן בְּנוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ:
[דברי הימים א׳ ז, כז]

ב) וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבוֹ שְׁלוּפָה בְיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ:
[יהושע ה, יג]

ג) וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא יְיָ עַתָּה בָאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל עַבְדּוֹ:
[יהושע ה, יד]

ד) וַיַּשְׁמִיטוּ הָעָם אֶת כָּל הַמַּחֲנֶה אֲשֶׁר מִצָּפוֹן לָעִיר וְאֶת עֲקֵבוֹ מִיָּם לָעִיר וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעֲמָק:
[יהושע ח, יג]

ה) וַיִּשְׁלַחַם יְהוֹשֻׁעַ וַיֵּלְכוּ אֶל הַמַּאֲרָב וַיֵּשְׁבוּ בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעַי מִיָּם לְעֵי וַיָּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם:
[יהושע ח, ט]

ו) נִשֵּׂי עַמִּי תְגָרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנֻגֶיהָ מֵעַל עֹלְלֶיהָ הִקְרַחוּ הֲדָרִי לְעוֹלָם:
[מיכה ב, ט]

מסורת הש״ס עם הוספות

ט) סנהדרין מד. מגילה ג., **ג)** [מגילה שם: ע״ש סנהדרין שם:], **ג)** [ביצה כ: יח, יומא נא. כתובות נו: קדושין כח: גיטין הּ. מד. מיר נח. ב״מ מו: מז. בכורות ג. נדה לד.], **ד)** [לקמן סט:], **ה)** [עי׳ תוספות מגילה ג. ד״ה ולין וכו׳ ע״ש], **ו)** [שמואל ב יח], **ז)** בהעלותך סי׳ פב, **ח)** דברים י א, **ט)** שם פסוק ה, **י)** שמות כה טז, **כ)** [ב״ק ד], **ל)** סוטה פ״ח רישא ה״ג, **מ)** בשבת שם קלא. ד״ה בתים.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ תלמוד תורה א״ל על אחת מהן כתת מ״ל עתה בתמי (מיל וילך וכו׳ אל אל הלכה) תא״מ וי״ב ס״ל מיל וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם וכתיב בתוך העמק מלמד שלן בעומקה של הלכה: **(ב)** שם ואמר רב יוסף לא נצרכה אלא לפי׳ בתמתו: **(ג)** רש״י ד״ה בעולו כו׳ לאו הכי הוו אסורי: **(ד)** תוס׳ ד״ה כל זמן וכו׳ לפניהם יומם זהו שיולא עמהם למלחמה והוא ארון עץ: **(ה)** **בא״ד** ואותו לא היו רגילין להוליכו למלחמה כו׳ בדמפרש התם כל״ל ואינה ״רש״״ נמחק: **(ו)** ד״ה בטילו וכו׳ דמנוי שלא נשתתפו בו עירבו מלינות: **(ז)** **בא״ד** שכמו שיועיל הבטול לאותו שבטלו לו יועיל לחבריו שלא יאסרו אלא כאיש אחד:

עין משפט נר מצוה

יד א מיי׳ פ״ב מהל׳ עירובין הלכה י סמג עשין פ טוש״ע א״ח סי׳ שפב סעיף ב:

רבינו הננאל

חייב מיתה וראוי להכישו נחש כו׳ תקרא חוטא שנאמר בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך: **כל המשגר את מתנותיו לכהן אחד** מביא רעב לעולם שנא׳ וגם עירא היאירי היה כהן לדוד: ר׳ **אלעזר אומר המורה הלכה בפני רבו** מורידין אותו מגדולתו שנאמר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת כו׳. **כל דמותיב מלה באנפי רביה** אזל לשאול בלא ולד שנאמר וישן יהושע בן נון משרת משה כו׳. כלאם הטיל עליהן צרכי צבור והן כלין מאליהן וכתיב נון בנו יהושע בנו. **ופליגא דר׳ אבא** דאמר לא נענש יהושע אלא על שביטל ישראל מפריה ורביה שנאמר ויהי בהיות יהושע בירחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו כו׳ מפני שנתעצל ולא הקים המשכן בו ביום. וגמירי כל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה: **גדול תלמוד תורה מהקרבת תמידין כו׳.** כל הלן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה. ואפילו אשתו נדה. (איירי) [אורי] אביי בההוא מבואה דהוה דייר בה המן בר (רפתק) [רסתק] ולא בעו לאוגורי להו רשותא (ליבטליה) [דליבטליה] כולהו בני מבואה רשותייהו גבי חד דליהוי ישראל אחד בהדי נכרי דלא אסר׳ ואמר בטלי רבים רשותייהו גבי חד מלתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן.

רב נסים גאון

סכינא כלומר סער סכינא ואומרין שוחא כלומר שעותא ושודא במקום שוחדא וכאלה רבות ובפרק הכל שוחטין (חולין יז) אמרו אמר רב חסדא מנין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר (ש״א יד) ושחטתם בזה ואכלתם פשיטא דכי נקבה טרפה בעיא בדיקה בדיקת חכם קאמרינן כו׳ ואמרינן האי טבחא דלא סר סכינא משמתינן ליה ותהם במסכתא דיום טוב בפרק (אין צדין דף כח) אמרו איביעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב רב מרי בריה דרב ביסנא שארי ורבנן אסרי אמר רב יוסף ות״ח רואה לעצמו ומשאילה לאחרים:

ליקוטי רש״י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

ח) בכת״י ודפו״ר ויליגא **אדר׳ חנינא** בר פפא דא״ר **חנינא** בר פפא: **ט)** [צ״ל **לא**] (גליון): **ג)** [גיר׳ ע״י **א״ל**] (גליון), וכ״ה בכת״י ובמגילה (בדפוס ווילנא הוא מצויין לעיל וכפי הנראה בטעות שלא במקומו ומקומו כאן ובהגהת הב״ח): **ד)** [גיר׳ ע״י בר **אויא**] (גליון): **ה)** בכת״י ובדפו״ר ויל״ן (ועי׳ תוס׳ ובהג׳ הב״ח אות א): **ו)** בדפו״ר כהוגן אהני להו, וכן העתיקו התוס׳ (דק״ס ועוד), ועי׳ בילקו״מ: **ז)** **אחרינא** (דפו״י), אבל הנוסח הנכון נראה כמו שאיתא בדפוס ויניציא (דפ״ח) ובמלחמת עי כתיב, **ובהיא פרשתא כתיב קרא אחרינא** וילן אבל התם כתיב וכו׳ (עי׳ ילקו״מ) ועי׳ תוס׳ במגילה שם: **ח)** ראה הגהת הב״ח (באות ה): **ט)** רש״ל (גליון):